

2021-01-29

Er ref: SSM 2019-1704

Strålsäkerhetsmyndigheten
171 16 STOCKHOLM

Yttrande över Strålsäkerhetsmyndighetens utkast av rapporten Nationell plan för ansvarsfull och säker hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) önskar synpunkter på myndighetens utkast av rapporten Nationell Plan för ansvarsfull och säker hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall (Nationell plan). SSM ansvarar för att det finns en nationell plan för hantering av allt radioaktivt avfall och att planen innehåller den redovisning som krävs enligt EU-direktivet 2011/70/Euratom. Den första Nationella planen togs fram 2015 och den uppdateras nu för att spegla de förändringar som skett under de senaste åren avseende regelverken samt att det kärntekniska programmet med storskalig nedmontering och rivning av reaktorer samt ansökningar om nya slutförvarsanläggningar har hanteras av SSM. Den Nationella planen är en beskrivning av det svenska systemet för hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall och består av dels en nationell policy, dels ett nationellt ramverk och dels ett nationellt program.

Härmed föreläggs SSM ett gemensamt yttrande från de kärntekniska kommunerna genom Kärnkraftskommunernas Samarbetsorgan (KSO). KSO företräder som samarbetsorgan de fem kärntekniska kommunerna. Utöver detta yttrande kan också berörda kommuner respektive de lokala säkerhetsnämnderna, som myndigheter under regeringen, komma att avge egna yttranden.

Inledningsvis konstaterar Kärnkraftskommunerna att Sverige i en internationell jämförelse får anses ha ett långsiktigt och ansvarsfullt program för att omhänderta använt kärnbränsle och kärnavfall. Kärnavfallsfrågan är aktuell i många europeiska länder. Det är endast några länder som har en färdig teknisk slutförvarslösning och det är framför allt Finland och Sverige. Båda länderna framstår som ledande både vad gäller teknisk lösning och den demokratiska beslutsprocessen kring dessa komplexa frågor. Den svenska modellen med ledord som öppenhet, transparens och delaktighet framstår även som vägledande för både EU-kommissionen och flera av EU:s medlemsstater som ännu inte har löst slutförvarsfrågan. Detta får också KSO ofta bekräftelse på genom sitt medlemskap i det europeiska nätverket för kärntekniska kommuner, GMF.

KSO konstaterar också att kommunernas arbete med etableringen av kärntekniska anläggningar och den därav följande prövningen enligt miljöbalken, är helt avhängigt de ansvariga aktörernas arbete och olika planerings- och beslutsprocesser, vilket i sin tur påverkar behovet av deltagande och kommunernas insatser i processerna. Det finns ingen agenda eller tidsplanering för kärnavfallsprocessen som kommunerna kan förhålla sig till i planeringen av framtida arbetsinsatser.

KSO vill därför inledningsvis understryka att en långsiktig resurshantering och ett förtroendefullt och pragmatiskt förhållnings- och arbetssätt från beslutande myndigheters sida är av stor vikt samt en förståelse för värdet av den kunskapsuppbyggnad som kommunerna har arbetat med och arbetar med i slutförvarsfrågorna. Detta förutsätter en förståelse för kommunernas förutsättningar och uppdrag när det gäller möjligheterna att medverka i processerna inom kärnteknikområdet. Exempelvis så innehåller slutförvarsprocessen unika frågeställningar och kunskaper som kommunerna normalt inte besitter eller har behov av för att handha det primärkommunala uppdraget enligt kommunallagen och olika speciallagar inom det kommunala området.

Kommunernas medverkan i processen har varit och är helt frivillig och baserad på att ta en tydlig roll som lekmannagranskare. Experter från myndigheter har stöttat kommunerna i bedömningarna av projektets hållbarhet, särskilt avseende den långsiktiga säkerheten. Granskningsuppdraget har skett på medborgarnas uppdrag, inför det slutliga vetobeslutet i respektive kommunfullmäktige. Kommunerna kan således när som helst dra sig ur processen.

KSO vill särskilt peka på att slutförvarsprocessen har pågått i över 30 år och den har medfört att det idag har byggts upp stor kunskap inom kärnavfallsområdet i kommunerna. Detta hade inte varit möjligt utan tilldelade medel ur Kärnavfallsfonden, som därmed får anses vara en avgörande förutsättning för kommunernas deltagande i beslutsprocessen och blir därmed också avgörande för slutförvarsprocessen på nationell nivå. För Kärnkraftskommunerna är det därför av största vikt att dessa ekonomiska förutsättningar även gäller under den fortsatta stegvisa prövningsprocessen för kärnbränsleförvaret inklusive utbyggnaden av Clab efter regeringsbeslutet.

Kärnbränsleförvaret, inkapslingsanläggningen och utbyggnaden av Clab – en samlad process

SSM beskriver processen kring kärnbränsleförvaret och SKB:s kompletteringar till bolagets ansökan med ytterligare vetenskapliga studier som domstolen efterfrågat och som granskats av SSM, som bedömer att SKB både underbyggt och förstärkt slutsatserna i sitt tidigare underlag och även tillfört ny information som ger en djupare förståelse för olika korrosions-processer och deras betydelse i ett slutförvarssystem. Den 13 oktober 2020 tillstyrkte Östhammars kommun genom beslut i fullmäktige att regeringen beslutar om ett slutförvar för använt kärnbränsle i kommunen. Ärendet bereds för närvarande av regeringen inför beslut.

Kärnkraftskommunerna vill återigen påtala vikten av ett regeringsbeslut efter att ovannämnda myndighets- och domstolsprövning nu är avslutad. KSO uppmärksammade redan 2018 riksdag, regering och berörda myndigheter på vikten av att processen fortsätter och att slutförvarsfrågan inte hamnar i någon form av malpåse. Regeringen uppmanas nu att fatta beslut om den sammanhållna ansökan om att bygga ett slutförvar och en anläggning för inkapsling av det använda kärnbränsle, som Oskarshamns kommun redan 2018 beslutade att tillåta uppförandet av, samt en utökning av lagringskapaciteten i mellanlagret Clab från 8 000 till 11 000 ton använt kärnbränsle. Det är mycket viktigt för Oskarshamns kommun och hela kärnkraftscykeln att dessa ansökningar hålls ihop för att inte riskera att Clab blir ett slutförvar. Tillåts inte slutförvaret att börja byggas riskeras driften för Sveriges hela kärnkraftsprogram och det finns då inte förutsättningar att hantera det använda bränslet från kärnkraftsreaktorerna.

Det finns en väl fungerande ansvarskedja med kraftindustrin som anläggningsägare, SKB som utförare, myndigheterna som opartiska granskare och regeringen som beslutsfattare efter hörande av Oskarshamns och Östhammars kommuner, som sakägare. KSO menar att det efter alla år och en mycket lång och utdragen process nu också finns risk för att kompetens går förlorad liksom kommunernas engagemang i frågan om ett regeringsbeslut skulle dra ut ytterligare i tid.

Statens yttersta ansvar

Som SSM konstaterar har riksdagen slagit fast att staten har ett övergripande ansvar för använt kärnbränsle och kärnavfall. Den svenska staten har också genom att ratificera 1997 års gemensamma konvention om säkerhet vid hantering av använt kärnbränsle och säkerhet vid hantering av radioaktivt avfall (avfallskonventionen) åtagit sig att bära ett ”sistahandsansvar” för slutförvaringen av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall i det fall det inte finns någon ansvarig tillståndshavare.

I samband med remissbehandlingen vid översynen av Kärntekniklagen välkomnade Kärnkraftskommunerna utredningens förslag till bestämmelser om ett statligt sistahands ansvar för det slutligt förslutna geologiska slutförvaret och att dessa ansvarsfrågor ges ökad tydlighet och nu föreslås regleras i lag. KSO menar att frågan om sistahandsansvar för slutförvar är en fråga av avgörande betydelse i prövningen av de båda aktuella slutförvarerna. Berörd kommun ska inte riskera att någon del av sistahandsansvaret för anläggningarna läggs på kommunen. Frågan om statens sistahandsansvar för ett förslutet slutförvar är därför central för kommunerna och KSO noterar nu med tillfredsställelse att ett sådant riksdagsbeslut finns.

Utmaningar med omhändertagandet av svenskt avfall

Även om Sverige i en internationell jämförelse får anses ha ett långsiktigt och ansvarsfullt program för att omhänderta använt kärnbränsle och kärnavfall så konstaterar SSM att det finns utmaningar och vissa osäkerheter med avseende på aktörernas förutsättningar att ta ett långsiktigt ansvar för allt det låg- och medelaktiva avfall som uppkommer i samhället och behöver slutförvaras på ett strålsäkert sätt, inklusive sådant som är problematiskt och där kostnaderna för framtida slutförvaring är mycket osäkra. Dessutom finns internationella krav på att Sverige ska utveckla ett heltäckande nationellt system för omhändertagande av allt radioaktivt avfall och inte enbart det från kärnkraftverken. Spelregler finns för anläggningsägare till kärntekniska anläggningar, men saknas i de fall avfallet inte kommer från kärnkraftverk eller icke kärntekniskt avfall. Slutförvarerna planeras också utifrån reaktorernas planerade drifttider och avveckling. Tiden under vilken SKB:s anläggningar är tillgängliga för deponering är därmed begränsad. KSO delar SSM:s bedömning att en långsiktigt hållbar lösning behöver övervägas som säkerställer att allt låg- och medelaktivt radioaktivt avfall som uppkommer i samhället på både kort och lång sikt kan slutförvaras på ett strålsäkert sätt. Vidare delar KSO även bedömningen att en översyn behöver göras av den långsiktiga rollfördelningen mellan de privata aktörernas ansvarstagande och statens ansvar samt eventuella ytterligare åtgärder från statens sida, såsom bland annat statliga garantier som minskar verksamhetsutövarnas ekonomiska risk vid övertagande av problematiskt avfall från strålkällor som genererat icke-kärntekniskt avfall där stora delar av avfallet historiskt har skickats till Studsvik.

Avveckling av kärntekniska anläggningar, avfallsmängder och mellanlagring i markförvar

Idag mellanlagras långlivat avfall (hårdkomponenter) i bränslebassänger på kärnkraftverken, i bassänger på Clab och i emballage hos kärnkraftverken. Mellanlagring av övrigt långlivat avfall sker också i Studsvik.

Både SSM och SKB ställer krav gällande långlivat avfall, att avfallet ska kunna omkonditioneras för framtida deponering i SFL (Slutförvar för långlivat avfall). Mellanlagring av långlivat avfall från drift och rivning kommer även fortsättningsvis ske hos respektive tillståndshavare alternativt hos extern part i väntan på att SFL färdigställs. Tidigare var strategin att mellanlagra detta avfall i det utbyggda SFR, men reaktorinnehavarna bedömer att de har kapacitet att mellanlagra sitt eget avfall, i vissa fall efter utbyggnad, alternativt låta extern part lagra det. Med anledning av att det långlivade avfallet fortsatt kommer att mellanlagras på kärnkraftverken ända fram till att SFL planeras tas i drift 2045 anser Kärnkraftskommunerna det angeläget att tillståndsprocessen hanteras på ett trovärdigt och effektivt sätt så att en ansökan kan lämnas in senast 2030.

Utöver de tre markförvarerna vid Ringhalsverket, Oskarshamnsverket och Forsmarksverket finns även ett förslutet markförvar vid Studsvik. Kärnkraftskommunerna ser med viss oro på att stora mängder drift- och rivningsavfall på obestämd tid kommer att behöva hanteras vid dessa anläggningar innan SFR och SFL är färdigställda. SSM redovisar i planen att det i nuläget inte finns någon som har tillstånd för att slutförvara rivningsavfall i markförvar och att förstudier pågår hos tillståndshavarna för att utöka tillstånden för markförvar i Oskarshamn och Ringhals, för att även innehålla rivningsavfall. KSO konstaterar att det i dag råder en otydlighet kring markförvarens sluttillstånd, vilket gör att SKB:s utvecklingsarbete för att utreda juridiska frågeställningar och vilka regelverk som ska tillämpas får anses som angeläget. I synnerhet som mängden driftavfall som deponeras i markförvar enligt SKB sannolikt kommer att öka vid förlängda drifttider i likhet med det långlivade avfallet i form av styrstavar och övriga hårdkomponenter.

Den nationella avfallsplanen innehåller en sammanställning från kärnkraftindustrin och SKB över de mängder av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall som genereras och hanteras samt uppskattningar av framtida kvantiteter. Prognosen baseras på att Ringhals 1 ställs av i slutet av 2020. För de återstående sex reaktorerna planeras en drifttid på 60 år. Detta innebär att de yngsta reaktorerna kommer att vara i drift till 2045. Rivningsavfall från verksamheterna vid Studsvik, förväntas uppstå fram till 2045. Avfallsmängderna påverkas till viss del av reaktorernas drifttid, störst påverkan har det på mängden driftavfall samt använt kärnbränsle. Drifttiderna påverkar också när i tiden avfallet genereras och ska mellanlagras eller deponeras i slutförvaren. Enligt SSM omfattas den uppskattade mängden avfall som avses deponeras i framtiden av en rad osäkerheter. Enligt planen är även prognoserna för mycket lågaktivt rivningsavfall osäkra. I nuläget ingår dock allt material från nedmontering och rivning som inte friklassas och som klassas som kortlivat avfall i den dimensionerande volymen för utbyggnaden av SFR. För mycket lågaktivt driftavfall antas dock att fortsatt deponering i markförvar vid kärnkraftverken kan ske. Av avfallsplanen framgår också att möjligheten att deponera mycket lågaktivt avfall från nedmontering och rivning i markförvar i stället för i SFR skulle innebära en avsevärt minskad avfallsvolym till bergrummet BLA i SFR och utgör därmed ett huvudalternativ. KSO noterar att sistnämnda förhållande ytterligare sätter fokus på och väcker frågor kring mellanlagringen som sker vid kärnkraftverken i kommunerna.

Som framgår av remissen är strategin för omhändertagandet av det avfall som uppkommer antingen slutförvaring eller, om möjligt, friklassning. Avfallet klassificeras i låg-, medel- och högaktivt samt i kortlivat och långlivat avfall. Volymreducering tillämpas i princip på alla sorter avfall genom t.ex. separation, dekontaminering, kompaktering och förbränning. Enligt SSM så har miljöbalkens bärande principer om kretslopp och hushållning inte fullt ut slagit igenom när det gäller radioaktivt avfall eller använt kärnbränsle. I många fall direktdeponeras idag avfallet utan försök till återvinning eller återanvändning. Delar av det radioaktiva avfallet friklassas dock, när detta är möjligt, och går till konventionell återvinning.

KSO noterar att enligt SSM innehåller redovisningen över avfallsmängder osäkerheter till viss del när det gäller den uppskattade mängden avfall som avses deponeras i framtiden, prognosen för framtida avfallsmängder, avfall från nedmontering och rivning samt prognoserna för mycket lågaktivt rivningsavfall. I nuläget ingår dock allt material från nedmontering och rivning som inte friklassas och som klassas som kortlivat avfall i den dimensionerande volymen för utbyggnaden av SFR. Vidare framgår också att avfallsmängderna till viss del påverkas av reaktorernas livslängd och drifttid på 60 år. Störst påverkan på avfallsmängderna har det på mängden driftavfall samt använt kärnbränsle. Drifttiderna påverkar också när i tiden avfallet genereras och ska mellanlagras eller deponeras i slutförvaren.

KSO noterar särskilt att det inte är oansenliga avfallsmängder som mellanlagras vid kärnkraftverken och omfattar dels 33 200 m³ i markförvar för mycket lågaktivt avfall, dels 49 800 m³ kortlivat lågaktivt avfall respektive kortlivat medelaktivt avfall (SFR) dels 11 700 m³ långlivat låg- och medelaktivt avfall (SFL) i avvaktan på att slutförvaren i det utbyggda SFR och det färdigställda SFL kan tas i drift cirka 2027 respektive cirka 2045.

Eftersom SFR och SFL inte är färdigställda vid avvecklingen av reaktorer vid Oskarshamnsverket och Ringhalsverket samt i samband med rivningen av Barsebäcksverket ser därför KSO med viss oro att avfall som ska slutförvaras i det utbyggda SFR och slutförvaret SFL behöver mellanlagras på plats vid kärnkraftverken, tills slutförvaren är i drift och tillgängliga. För exempelvis Oskarshamnsverket innebär detta att det krävs utökning av det befintliga mellanlagret för lågaktivt avfall, befintligt lokalt markförvar för slutförvaring av mycket lågaktivt avfall för rivningsavfallet från O1 och O2, inklusive avfallet från rivningen av Barsebäcksverket där något markförvar inte planeras samt för avfall från den återstående driften av Oskarshamn 3 till 2045.

KSO ställer sig frågan hur länge berörda kommuner ska räkna med att ha dessa mellanlager/markförvar med lågaktivt avfall kvar och vad som gäller i ansvarsfrågan efter att kärnkraftverken har avvecklats och rivits? KSO menar att SKB AB och myndigheten behöver förtydliga detta. Friklassat material går till traditionell återvinning, men i sammanhanget kan frågan ställas om förutsättningar finns för att det lågaktiva avfallet ska kunna ingå i kretsloppet för normal återvinning eller förbränning enligt Miljöbalkens intentioner? Som myndigheten framhåller så direktdeponeras avfallet i dag utan försök till återvinning eller återanvändning.

Med anledning av att det finns mellanlager i några av kärnkraftskommunerna vill KSO också påtala att detta förhållande medför krav på tillsyn och behov av specialistresurser till detta. Det är länsstyrelserna eller de kommunala miljönämnderna/motsvarande som utövar tillsyn över deponier där radioaktivt och friklassat avfall deponeras. På det lokala planet är det kommunerna som utövar tillsyn enligt miljöbalken över sådan användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan medföra olägenhet för omgivningen av joniserande eller icke-joniserande strålning och som inte kräver tillstånd enligt balken.

Även om det inte är helt problemfritt att med hjälp av avfallsklassificering jämföra ett lands avfall med ett annat land anser KSO att det hade varit värdefullt om sammanställningen över avfallsmängder även omfattade jämförelser med andra länder.

Utbyggnaden av Clab

Eftersom ett par komponenter i slutförvarssystemet enligt ovan är försenade och Clab:s lagringskapacitet inte räcker till är utbyggnaden av Clab av stor vikt för att kunna utöka den tillåtna mängden från 8 000 ton till 11 000 ton använt kärnbränsle. Nödvändigt beslut erfordras som möjliggör detta. Frågan hanteras som en del av ansökningarna för hela KBS-3-systemet som nu ligger hos regeringen för beslut om tillåtlighet respektive tillstånd, dels beslut om inkapslingsanläggningen som ska byggas på Simpevarp och en utökning av lagringskapaciteten vid mellanlagret Clab. KSO vill åter understryka att detta är en sammanhållen ansökan till regeringen och att det är oerhört viktigt för Oskarshamns kommun och hela kärnkraftscykeln att de ansökningarna hålls ihop. Kommunen vill naturligtvis inte att Clab ska bli ett slutförvar. I dag ligger allt använt kärnbränsle där tills det finns en långsiktig lösning beslutad av regeringen. KSO vill i likhet med berörda kommuner understryka att varje generation måste ta ansvar för sitt kärnavfall och inte lämna det ansvaret till eftervärlden.

Öppenhet och dialog

Som KSO har framhållit ovan så bygger den svenska beslutsmodellen på ledord som öppenhet, transparens och delaktighet. De som lever nära de kärntekniska anläggningarna har oftast en stor tilltro till verksamheten enligt genomförda studier. Så är inte fallet vid en internationell jämförelse. När det gäller kärnavfallsfrågan är invånarna i såväl Östhammar som Oskarshamns kommuner positiva till ett djupförvar i hemkommunen. Över 80 procent är positiva eller mycket positiva enligt en oberoende opinionsundersökningar som genomförts genom åren. Således är invånarna i kommunerna med kärnteknisk verksamhet beredda att ta ett ansvar för att en för Sverige viktig energifråga löses. Inte minst slutförvarsprocessen har också visat att informerade invånare kan vara en resurs i kommunikationsarbetet.

I dagens informationssamhälle flödar nyheter och fakta fritt. I den digitaliserade värld vi lever i med sociala medier och med alla nya kanaler är det både enklare och svårare att målgruppsanpassa informationen. Dialogen mellan människor är en viktig del i informationsöverföringen. Förutsättningarna har också förändrats bara det senaste året genom den pandemi som Sverige och övriga världen nu genomlider. Enligt KSO måste ambitionen vara att informationen ska vara saklig och trovärdig samt levereras med största möjliga öppenhet och snabbhet. Kärnavfallsfrågan är till sin natur teknisk, vilket ställer särskilda krav på både myndigheter och kraftindustrin samt övriga berörda parter i kommunikationen och dialogen med mottagaren. I synnerhet när det handlar om olika risker. Således går det inte att enbart tala teknik utan samhällsfrågorna är också av stor vikt att belysa i sammanhanget i likhet med olika processfrågor. Kärnavfallsrådet har en viktig roll i sammanhanget. Inte minst när det gäller att kommunicera samhällsfrågor.

Informationsöverföring och informationsbevarande

En central fråga när det gäller slutförvaren handlar om att kunna säkerställa att det genomförs insatser kring informationsbevarande på både kort och lång sikt och att lokalsamhället är en självklar del i detta arbete. KSO vill understryka att kommunerna, utöver sin kunskap om lokalsamhället, har ett särskilt ansvar för information till allmänheten. Även frågor om informationsbevarande över tiden bör vara en del i detta ansvar. Därför menar KSO att förutsättningarna behöver klarläggas när det gäller hur berörda kommuner på ett seriöst och kompetent sätt ska kunna driva egna projekt inom området informationsbevarande med medelstilldelning ur Kärnavfallsfonden. Informationsbevarande över långa tidshorisonter som i detta fall kräver att ett antal komplexa frågor hanteras.

KSO anser att kommunerna har en central roll för att informationsbevarandet ska kunna säkerställas över tid. Därigenom skapas goda förutsättningar för informationsbevarande på lång sikt och för flera generationer framåt så att lösningar finns framme när slutförvaret slutligt ska förslutas.

Vikten av resurser hos Strålsäkerhetsmyndigheten

KSO har i flera olika sammanhang påtalat vikten av att tillsynsmyndigheten har tillräckligt med resurser för att kunna utöva sitt uppdrag på ett opartiskt, kompetent och förtroendefullt sätt och att det kan upprätthållas över tid. KSO ser det som mycket angeläget med myndighetens fortsatta säkerhets- och strålskyddsarbete för att en hög säkerhetsnivå ska upprätthållas även i framtiden. Finansieringen sker genom både statliga anslag, avgifter för tillsyn samt medel ur Kärnavfallsfonden för SSM:s avfalls-hantering. I sammanhanget har myndigheten pekat på att frågan om friklassning av visst kärnavfall eventuellt kan komma att kräva mer resurser och omprioriteringar. KSO konstaterar att genomförandet av ett flertal parallella avvecklingsprojekt också ställer stora krav på samordning av resurser hos både myndigheten och SKB samt övriga berörda aktörer.

Vikten av säkrad långsiktig kompetensförsörjningen inom strålsäkerhetsområdet

KSO har tidigare pekat på den kompetens som finns i de kärntekniska kommunerna. I det sammanhanget bör även nämnas de lokala säkerhetsnämnderna, som är statliga nämndsmyndigheter under regeringen. Nämnderna, som har funnits sedan 1981, består av kompetenta kommunpolitiker utsedda av regeringen. Huvuduppdraget är att ha insyn i verksamheten vid de kärntekniska anläggningarna och att informera allmänheten. I samband med Strålsäkerhetsutredningen och översynen av Kärntekniklagen förordade KSO därför att nämnderna borde benämnas Insynsnämnder i stället.

KSO vill betona vikten av långsiktig kompetensförsörjning på strålsäkerhetsområdet. Detta har belysts särskilt av Strålsäkerhetsmyndigheten i samband med regeringsuppdraget om långsiktig kompetensförsörjning 2017/18, som nu bereds av regeringskansliet, och i vilket kärnkraftskommunerna har haft och fortsatt har möjlighet att delta genom SSM:s tidigare referensgrupp och nuvarande samverkansplattform med berörda parter.

KSO vill framhålla att det i samband med ovanstående regeringsuppdrag har framkommit att det i samband med avveckling respektive drift av slutförvaret väntas en ökad efterfrågan på kompetenser inom mätteknik, dosimetri och strålskydd. För uppförandet av slutförvaret förutspås ett ökat behov av kompetens inom kärnkemi. En lösning på kompetensproblemet är också internationellt samarbete samt att det fortsatt bedrivs forskning och utbildning inom berörda områden. KSO konstaterar att den förestående avvecklingsperioden av reaktorer kräver ökad tillgång på kompetenser som behövs för avveckling, såsom avfallshantering, mätteknik och strålskydd. Brister i tillgång på personal kommer därmed att kunna innebära ökade kostnader för rekrytering liksom bristande kapacitet.

Kärnkraftkommunernas Samarbetsorgan har i övrigt inga synpunkter på rubricerade rapport.

KÄRNKRAFTKOMMUNERNAS SAMARBETSORGAN

Ted Lindquist
Samordnare/Gen.sekreterare
e.u.